

СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Майже два роки Україна перебуває у стані війни, яка призвела до соціально-економічної, політичної кризи, міграції громадян зі східних та південних територій до центральних та західних областей і за кордон, а також до катастрофічних руйнувань українських населених пунктів, до знищення інфраструктури, в тому числі й туристичної. Паралельно, країна втрачає природно-рекреаційні ресурси, унікальні природні ландшафти та цілі екосистеми, відновлення яких потребуватиме тривалого часу.

В таких обставинах перед підприємствами туризму та гостинності постає завдання пошуку соціально та екологічно відповідальних шляхів розвитку, які не будуть завдавати шкоди оточуючому середовищу, дозволять мирно співіснувати об'єктам туристичної індустрії та місцевим громадам.

З метою досягнення рівня розвитку галузі 2019 року провайдерам туристичних послуг потрібно буде адаптуватися до нових умов, проводити комплексну роботу щодо екологізації власної діяльності та спільних із владою і населенням зусиль по відновленню природних, туристично-рекреаційних ресурсів. Саме екологічна відповідальність, як структурна складова соціальної відповідальності, має стати ключовою перевагою вітчизняних туристичних послуг.

Серед лояльних до екології та безпечних видів так званого «зеленого»

туризму міжнародні експерти розглядають [1]: сільський та агротуризм, який передбачає, що туристи проживають у садибах в сільській місцевості, можуть долучатися до сільськогосподарської діяльності; етнографічний та культурний туризм, під час подорожі туристи залучаються до конкретних соціальних і суспільних процесів життєдіяльності території та місцевої громади; туризм на природних (в тому числі на заповідних) територіях, де учасники туру збирають інформацію та оцінюють природно-географічні характеристики території та інші дотичні параметри. Призначення «зеленого» туризму передбачає, що екологічний слід людини (включаючи природне й культурне середовище) буде зведено до мінімуму, наскільки це можливо в сучасних умовах.

На доцільності активного розвитку зазначених вище напрямків наголошувалось протягом останнього десятиліття. Україна з початку ХХІ століття активно впроваджує сільський зелений туризм, а громадська організація «Спілка сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні» була створена взагалі у 1996 році. Навіть зараз, в умовах війни, мережа сільських садиб продовжує функціонувати у відносно безпечних регіонах. Частина з них залишилась на тимчасово окупованих територіях чи в зоні активних бойових дій, але до мережі приєднуються нові учасники – внутрішньо переміщені особи, які переїжджають з небезпечних територій та, маючи досвід, відкривають на нових місцях проживання власні садиби, розробляють нові екологічні маршрути [2]. Крім того, за прогнозами вітчизняних фахівців, основними напрямками екологічного туризму, які найближчим часом будуть затребувані, виступають оздоровчі походи в гори, сплави річками, скелелазіння та відвідання печер [3].

Висвітлюючи проблему екологічної відповідальності в процесах туристичного обслуговування не можна не пригадати про такі аспекти, як організація транспортних перевезень та про актуальність використання «зелених» видів транспорту. До них належить будь-яка форма пересування що мінімізує рівень впливу на довкілля: електромобілі, велосипеди, верхова їзда, гужові форми організації перевезень, тощо.

Не менш актуальним і першочерговим є відповідальність закладів

розміщення в контексті використання екологічно безпечних матеріалів та «зелених» технологій обслуговування. Саме екологічність діяльності підприємства готельного господарства стає вирішальною для потенційного туриста.

Загалом, дотримання принципів екологічної відповідальності в процесі роботи туристичних підприємств дозволяє [4]: 1) сформувати у всіх учасників процесу туристичного обслуговування належний рівень обізнаності про наявні природно-рекреаційні ресурси, що вимагають уваги та збереження для сталого розвитку туризму у майбутньому; 2) скоротити пагубний вплив людини на оточуюче середовище та відтворити необхідні обставини для його оновлення; 3) врівноважити забаганки туристів у якісних послугах та потреби місцевого населення в контексті власного добробуту; 4) гарантувати відповідні сучасним стандартам безпечні умови для перебування туристів; 5) створювати підґрунтя для отримання бажаних економічних ефектів від діяльності туристичних підприємств.

Вітчизняна туристична галузь після закінчення війни поступово відновиться, але системні кроки щодо відновлення виконуються вже сьогодні. Останній рік в Україні став популярним так званий солідарний (волонтерський) туризм – формат організації подорожі, коли в результаті поїздок відбувається усвідомлена підтримка місцевих громад і локальних бізнесів. Фактично, це відвідування постраждалих регіонів для організації волонтерської роботи по відновленню територій, конкретних постраждалих споруд, в тому числі об'єктів туристичної інфраструктури.

Ще один варіант свідомої організації туристичної діяльності – це проведення соціально відповідальних турів метою яких буде не тільки задоволення потреб самих туристів, а й очищення територій від наслідків людської життєдіяльності, на яких відпочиває турист. Чудовим прикладом такої практики є пішохідні маршрути Карпатами учасники яких не просто долають відстань, насолоджуючись гірськими краєвидами, а й збирають сміття, яке їм зустрінеться під час руху на маршруті. Зазначені ініціативи підтримуються

програмними продуктами, до яких належить зокрема і мобільний додаток EcoHide [5]. Це спільна інтерактивна платформа для всіх хто є прихильником походу в гори, полюбляє альпінізм і, водночас, дбає про чистоту навколишнього середовища. Додаток дає змогу позначати на карті ділянки, забруднені різними видами відходів. Користувачі можуть додавати географічні координати, описи, фотографії забруднених територій. Якщо ви не можете впоратись самостійно з виявленою проблемою — позначка буде знаком іншим туристам, що знаходяться поблизу та мають змогу прийти на допомогу. Також, це корисно і зручно для груп екологів, які часто вирушають в гори на прибирання, адже вони зможуть побудувати точний маршрут за координатами проблемних ділянок.

Наведені приклади прояву екологічної і загалом соціальної відповідальності найближчим часом стануть найбільш розповсюдженим в Україні і буде актуальним до перемоги нашої країни та тривалий час після неї, адже туристична індустрія не може розвиватись на занедбаних територіях без доступних природно-рекреаційних ресурсів в належному стані.

Література:

1. Марушевський Г., Кучеренко О. «Зелений» бізнес для малих і середніх підприємств: посібник. Київ: Проект «Партнерство для розвитку міст» 2017, 50 с.
2. Боровець О. Зелений туризм в реаліях війни: історія власника еко-садиби на Хмельниччині. Суспільне новини. 9 червня 2022. URL: <https://suspilne.media/248349-zelenij-turizm-v-realiah-vijni-istoria-vlasnika-eko-sadibi-na-hmelnicchini/>
3. Бордун О., Шевчук В., Монастирський В., Лучка О. Втрати та напрями порятунку туристичного бізнесу України в умовах війни. *Вісник Львівського університету. Серія економічна*. 2022. Випуск 62. С. 178–196.
4. Нещадим Л. М., Тимчук С. В., Кожухівська Р. Б. Екологічний туризм як основа ефективного розвитку туристичного бізнесу в Україні. *Приазовський економічний вісник*. 2019, Випуск 3(14), С. 323-327.
5. Додаток EcoHike: очистимо Карпати разом. Ябко. URL: <https://jabko.ua/blog/prilozhenie-ecohike-ochistim-karpati-vmeste>